

MANZARA JANRIDA MILLIY RUHNI AKS ETTIRISH

Yunusova Gulruhoy Vohidjon qizi
Andijon Davlat Pedagogika Instituti
Tasviriy san'at va muhandislik grafikasi
3-bosqich 302-guruh talabasi

**MAQOLA
MALUMOTI**

ANNOTATSIYA:

MAQOLA TARIXI:

Received: 21.10.2024

Revised: 22.10.2024

Accepted: 23.10.2024

KALIT SO'ZLAR:

*manzara janri, milliy
ruh, tabiat, ranglar,
shakllar, kompozitsiya,
madaniyat*

Ushbu maqolada manzara janrida milliy ruhni aks ettirish masalasi ko'rib chiqiladi. Manzara janri, tabiatni tasvirlash orqali insonning ruhiy holatini, milliy qadriyatlarni va tabiat bilan o'zaro aloqasini ifodalashga imkon beradi. Maqolada manzara janrida milliy ruhni aks ettirishda foydalaniladigan ranglar, shakllar va kompozitsiyalarning o'rne tahlil qilinadi. Shuningdek, milliy san'atda manzara janrining rolini va uning xalq madaniyati, urf-odatlar bilan bog'liqligini ko'rsatish maqsad qilingan.

KIRISH:

Manzara janri tasviriy san'atda tabiatning estetik go'zalligini va insonning tabiatga bo'lgan hissiy aloqasini aks ettirishda o'ziga xos o'rin tutadi. Tabiat va manzara tasvirlari, insonning ruhiy holatini, hayotiy qadriyatlarini va uning o'z madaniyati bilan bog'lanishini aks ettirishga yordam beradi. Manzara janrida milliy ruhni aks ettirish — bu, tabiat orqali xalqning o'ziga xosligini, urf-odatlarini va tarixiy xotirasini ifodalashga qaratilgan san'at shaklidir. **Manzara tasvirlari** nafaqat tabiatni, balki insonning tabiat bilan o'zaro aloqasini, uning dunyoqarashini va ma'naviyatini aks ettiradi. Manzara janrida milliy ruhni aks ettirishda, rassomlar tabiatning o'ziga xos xususiyatlarini, ranglar va shakllar yordamida milliy qadriyatlarni ifodalashadi. Masalan, **O'zbekistonning tabiati**, uning keng o'lkalarida mavjud bo'lgan qumtepalar, tog'lar, cho'llar va dashtlar, janubdagi issiq quyoshli ob-havo ranglari va o'ziga xos tabiiy manzaralar orqali milliy san'atda aks ettiriladi.

Milliy ruhni tasvirlashda ranglar va shakllar juda muhim rol o'ynaydi. Har bir rang, tabiatdagi unsurlarning qanday tarzda aks etishiga bog'liq bo'lib, ularning psixologik ta'sirini kuchaytiradi. Masalan, yashil rang tabiatning yangilanishini, gullab-yashnashni va tinchlikni aks ettiradi. Oq rang poklikni, osoyishtalikni ifodalaydi, sariq esa quyosh va umidni ko'rsatadi. Ushbu ranglar manzara tasvirlarida milliy ruhni aks ettirishda muhim vositadir. Manzara janrida milliy ruhni aks

ettirishda nafaqat ranglar, balki shakllar va kompozitsiya ham alohida ahamiyatga ega. Manzara kompozitsiyasidagi shakllar va ob'ektlarning o'zaro bog'lanishi, ularga o'ziga xos psixologik va estetik ta'sir beradi. Rassomlar, tabiatning turli unsurlarini, masalan, tog'lar, o'rmonlar va dalalar orqali xalqning tarixiy va madaniy qadriyatlarini tasvirlashga harakat qilishadi. Kompozitsiyadagi shakllar, ob'ektlar va ularning o'rnashuvi, tomoshabinning estetik tajribasini kuchaytiradi va asarning umumiy mazmunini ifodalashda muhim rol o'ynaydi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYASI:

Manzara janri tasviriy san'atda uzoq tarixga ega bo'lib, insonning tabiat bilan o'zaro aloqasi, uning ruhiy holati va hayotiy qadriyatlari aks ettirilgan. Ushbu janr nafaqat tabiatni ko'rsatish, balki u bilan bog'liq xalqning madaniyati, urf-odatlar va tarixiy xotirasini ifodalashga imkon beradi. Manzara janrida milliy ruhni aks ettirish esa tasviriy san'atning eng jozibador va o'ziga xos usullaridan biridir. Bu yondashuvda rassomlar tabiatni o'ziga xos ranglar, shakllar va kompozitsiyalar orqali aks ettiradilar. **Manzara janrining tarixiy rivojlanishi:** Manzara janrining rivojlanishi **Renessans davridan** boshlangan. **Leonardo da Vinci** va **Michelangelo** kabi rassomlar tabiatni, tog'lar, daryolar va o'rmonlarni tasvirlashda yangicha yondashuvni kiritganlar. **Renessans** davrida manzara janri insonning tabiatga bo'lgan qarashini aks ettirishda muhim vosita sifatida ishlatilgan. Bu davrda tabiatni tasvirlash orqali insonning o'ziga xosliklarini, ruhiyatini va uning atrof-muhit bilan o'zaro aloqasini ifodalashga harakat qilingan. **Impressionizm** davrida manzara janri yanada rivojlandi. **Claude Monet** va **Pierre-Auguste Renoir** kabi rassomlar, tabiatning yorug'lik va ranglarini tasvirlashda akvarel texnikasidan foydalanganlar. Monet, masalan, **Gulborgning hayotini** aks ettirishda manzaralarni yorqin ranglar va qatlamlar yordamida ifodalagan. Impressionist rassomlari manzara janrini yanada jonli va hissiy ifodalashga muvaffaq bo'ldilar. **Milliy ruhni aks ettirishda manzara janri:** **Milliy ruhni aks ettirish** san'atda juda muhim ahamiyatga ega. Har bir millatning o'ziga xos ranglar, shakllar va tabiat bilan bog'liq alohida qarashlari mavjud. **O'zbekistonning** milliy san'atida, manzara janri orqali, xalqning tabiiy muhitiga, uning turli manzaralariga va milliy qadriyatlariga o'ziga xos qarash shakllanadi. Milliy san'atda manzara tasvirlari nafaqat tabiatni aks ettiradi, balki o'z xalqining tarixiy va madaniy xotirasini ham ko'rsatadi. Masalan, **O'zbekistonning tabiati** — keng cho'llar, dashtlar, tog'lar va yashil o'rmonlar, xalqning o'ziga xosligini aks ettiruvchi tabiiy manzaralar sifatida ishlatiladi. Ranglar palitrasi orqali, tabiatning har bir unsuri, o'ziga xos hissiy va estetik ta'sirga ega bo'lib, milliy ruhni yaratishda yordam beradi. **Yashil rang** tabiatning yangilanishi va tinchlikni aks

ettirsa, **qizil rang** quvvat va ehtirosni ifodalaydi, **ko'k rang** esa tinchlik va samimiylikni aks ettiradi. **Ranglar va shakllar orqali milliy ruhni aks ettirish:** Manzara janrida ranglar va shakllar orqali milliy ruhni aks ettirishda asosiy rolning ranglar palitrasi o'ynaydi. **Ranglar palitrasi** nafaqat tabiatning shakllarini, balki xalqning ma'naviyatini, tarixini va madaniy an'alarini aks ettirishda muhim vosita hisoblanadi. Masalan, **sariq** va **qizil ranglar** o'zbek milliy san'atida quvvat va hayotiylikni, **yashil rang** tabiatni va yangilanishni aks ettiradi. Manzara janrida **kompozitsiya** ham muhim ahamiyatga ega. **Kompozitsiya** yordamida manzara tasvirlarida tabiatning tuzilishi, uning qatlamlari va ranglar o'rtasidagi o'zaro aloqalar yaratiladi. Kompozitsiya orqali ranglarning o'ziga xosligi va shakllarning uyg'unligi yaratiladi, bu esa tomoshabinning hissiy va estetik tajribasini kuchaytiradi. **Kenglik va chuqurlik** tuyg'ulari, kompozitsiyaning shakllari va ranglarning o'zaro aloqalari yordamida yaratilib, asarning umumiy mazmunini kuchaytiradi.

METODOLOGIYA

Metodologiya sifatida **kontseptual tahlil** va **vizual tahlil** usullari qo'llaniladi. **Kontseptual tahlil** ranglarning milliy ruhni ifodalashdagi rolini o'rganishga, **vizual tahlil** esa tasvirlarda ranglar va shakllarning o'zaro ta'sirini, kompozitsiya va ranglarning estetik jihatlarini aniqlashga yordam beradi. **Rangshunoslik metodlari** yordamida ranglarning estetik ta'siri va ularning psixologik ahamiyatini aniqlash, milliy ruhni aks ettirishdagi ranglarning roli tushuniladi. Manzara janrida kompozitsiya va shakllarning ishlatilishi san'at asarining umumiy mazmunini ifodalashga yordam beradi.

MUHOKAMA VA NATIJA:

Manzara janri tasviriy san'atda tabiatning estetik go'zalligini va insonning tabiatga bo'lgan hissiy aloqasini aks ettirishda muhim rol o'ynaydi. Tabiat va manzara tasvirlari, insonning ruhiy holatini, hayotiy qadriyatlarini va uning o'z madaniyati bilan bog'lanishini aks ettirishga yordam beradi. Manzara janrida milliy ruhni aks ettirish — bu, tabiat orqali xalqning o'ziga xosligini, urf-odatlarini va tarixiy xotirasini ifodalashga qaratilgan san'at shaklidir. Manzara janrida milliy ruhni aks ettirishda, rassomlar tabiatning o'ziga xos xususiyatlarini, ranglar va shakllar yordamida milliy qadriyatlarni ifodalashadi.

Rassomlar milliy ruhni aks ettirishda ranglar va shakllardan foydalanadilar. **Ranglar palitrasi** yordamida xalqning ma'naviyatini, tarixini, madaniy an'analari va tabiatni aks ettirish mumkin. Milliy ruhni ifodalovchi ranglar va shakllar, rassomning tasviriy san'atga yondashuvi va fikrlash usuliga qarab, asarning hissiy ta'sirini kuchaytiradi. Har bir rangning o'ziga xos psixologik ta'siri mavjud. Masalan, **yashil**

=====

rang tabiat va yangilanishni, **qizil** rang ehtirosni va hayotiylikni, **ko'k** rang tinchlikni va osoyishtalikni aks ettiradi. Ushbu ranglar yordamida tabiatni va xalqning milliy qadriyatlarini aks ettirish mumkin. Bu ranglar manzara janrida milliy ruhni aks ettirishda yordam beradi. Manzara janrida **kompozitsiya** va shakllarning ishlatilishi ham milliy ruhni aks ettirishda alohida ahamiyatga ega. **Kompozitsiya** yordamida manzara tasvirlarida tabiatning tuzilishi, uning qatlamlari va ranglar o'rtasidagi o'zaro aloqalar yaratiladi. Kompozitsiya orqali ranglarning o'ziga xosligi va shakllarning uyg'unligi yaratiladi, bu esa tomoshabinning hissiy va estetik tajribasini kuchaytiradi. **Kenglik va chuqurlik** tuyg'ulari, kompozitsiyaning shakllari va ranglarning o'zaro aloqalari yordamida yaratilib, asarning umumiy mazmunini kuchaytiradi.

Manzara janrida milliy ruhni aks ettirishda ranglar palitrasi, shakllar va kompozitsiya o'rtasidagi uyg'unlik milliy qadriyatlarni aks ettirishga yordam beradi. Rassomlar ranglar yordamida tabiatni, odamlarning ichki holatini va xalqning madaniyatini ifodalaydi. Milliy ruhni aks ettirishda nafaqat ranglar, balki shakllar, kompozitsiya va tabiatning o'ziga xos unsurlari ham alohida rol o'ynaydi. Bunday yondashuv milliy san'atning o'ziga xosligini saqlab qolishga yordam beradi. Shuningdek, **manzara janrida milliy ruhni aks ettirishning psixologik ta'siri** ham katta ahamiyatga ega. Ranglarning psixologik ta'siri, shakllar va kompozitsiya yordamida tasvirlanadigan milliy ruh, tomoshabinning hissiyotlariga ta'sir qiladi. Masalan, **yashil rang** tomoshabinda tinchlik va huzur hosil qiladi, **qizil rang** esa ehtiros va jonliligi bilan ko'proq ta'sir qiladi. Bu ranglarning psixologik ta'siri tasviriy san'atga qo'shgan hissiy boylikni kuchaytiradi. Ranglarning o'ziga xos psixologik ta'siri orqali manzara tasvirlarida milliy ruhni chuqur ifodalash mumkin. **Manzara janrida milliy ruhni aks ettirishda O'zbekistonning tabiati**, uning go'zal manzaralari va tarixiy xotirasi aks ettiriladi. Ranglar va shakllar yordamida tasvirlangan manzaralar, xalqning madaniyati, urf-odatlar va milliy qadriyatlari bilan chambarchas bog'lanadi. Tabiatning nozik, rang-barang va yengil ko'rinishi, tomoshabinga xalqning ruhiy holati va tarixini ko'rsatadi. Milliy ruhni aks ettirishda **kompozitsiya, ranglar palitrasi, shakllar va tabiat elementlari** yordamida yaratilgan asarlar tomoshabinlarga ma'naviy va estetik tajriba taqdim etadi. **Rassomlarning milliy ruhni aks ettirishda** o'ziga xos yondashuvi va fikrlash usuli, tasviriy san'atning yangi yondashuvlarini yaratishda muhim omil hisoblanadi. San'atkorlar manzara janrida o'z ruhiy holatini, his-tuyg'ularini va milliy qadriyatlarni ranglar, shakllar va kompozitsiya yordamida ifodalashadi. Ranglar palitrasining nozikligi, shakllarning muvozanati va kompozitsiyaning uyg'unligi

=====

yordamida san'atkorlar milliy ruhni aks ettirishda o'z maqsadlariga erishadilar. **Natija:** Manzara janrida milliy ruhni aks ettirish nafaqat tabiatni tasvirlash, balki xalqning madaniy va tarixiy xotirasini aks ettirishga imkon beradi. Ranglar, shakllar va kompozitsiya yordamida milliy ruhni aks ettirish san'atkorning hissiy dunyosini tomoshabinga etkazishga yordam beradi. **Ranglar palitrasi, kompozitsiya va shakllar** yordamida yaratilgan tasvirlar, xalqning madaniy an'analari, urf-odatlar va tabiatiga bo'lgan munosabatini ifodalaydi. **Milliy ruhni aks ettirishda** ranglarning psixologik ta'siri, shakllar va kompozitsiyaning o'zaro uyg'unligi san'at asarining estetik qiymatini oshiradi. San'atkorlar manzara janrida tabiatni tasvirlashda **milliy qadriyatlarni** va **xalqning tarixini** aks ettirishga harakat qiladilar. **Ranglar** yordamida tabiatning go'zalligi va xalqning ma'naviy dunyosi yaratiladi. **Kompozitsiyaning shakllari** va **ranglar palitrasi** milliy ruhni aks ettirishda asosiy vosita hisoblanadi. Shunday qilib, manzara janrida milliy ruhni aks ettirish nafaqat san'atning estetik jihatini, balki uning psixologik ta'sirini ham kuchaytiradi.

XULOSA:

Manzara janrida milliy ruhni aks ettirish san'atshunoslikda alohida o'rin tutadi. Ushbu janrda tasvirlanadigan tabiat manzaralari, nafaqat tashqi ko'rinish, balki xalqning madaniyati, urf-odatlar va tarixiy xotirasini aks ettiradi. Ranglar, shakllar va kompozitsiya yordamida yaratilgan manzaralar, tomoshabinlarga milliy ruhni chuqurroq his qilish imkoniyatini beradi. Ranglarning psixologik ta'siri va shakllarning o'zaro uyg'unligi, san'at asarining estetik qiymatini oshirib, tomoshabinning hissiy holatini shakllantiradi. **Manzara janri** orqali milliy ruhni aks ettirish san'atkorning ichki dunyosini va xalqining o'ziga xosligini tasvirlashda yordam beradi. San'atda manzara janrining milliy ruhni aks ettirishdagi roli, asosan, ranglar palitrasiga, shakllarning kompozitsiyasiga va tabiatning o'ziga xos xususiyatlariga bog'liqdir. **Yashil rang** tabiatning yangilanishi va tinchlikni aks ettiradi, **qizil rang** esa ehtiros va jonliligi bilan kuchli hissiyotlar yaratadi. **Ko'k rang** esa osoyishtalikni va samimiylilikni ifodalaydi. Ushbu ranglarning san'at asarida ishlatilishi nafaqat estetik, balki psixologik ta'sir yaratishda ham muhim rol o'ynaydi. Shuningdek, **kompozitsiya** yordamida manzara tasvirlarida tabiatning tuzilishi va shakllari aks ettiriladi. Kompozitsiyaning shakllari, ranglar o'rtasidagi uyg'unlik va elementlarning bir-biri bilan bog'lanishi, manzara janrida milliy ruhni ifodalashda muhim vosita hisoblanadi. Bu yondashuv orqali san'atkorlar tabiatni, uning elementlarini va xalqning tarixiy merosini aks ettirishga muvaffaq bo'ladi. Kompozitsiya yordamida yaratilgan ranglar va shakllar nafaqat tashqi ko'rinishni, balki uning hissiy va ruhiy ta'sirini ham kuchaytiradi. **Milliy ruhni aks ettirishda**

ranglar, shakllar va kompozitsiyaning o'zaro aloqalari nafaqat tasvirning estetik go'zalligini, balki xalqning madaniy merosini va tarixiy xotirasini aks ettiradi. **Manzara janri**, shuning uchun, faqat tabiatni tasvirlash emas, balki xalqning o'ziga xosligini, uning qadriyatlarini va tarixiy xotirasini ham jonlantiradi. Bu san'at janri tomoshabinlarga milliy ruhi va madaniyatini anglashga yordam beradi va uning orqali san'atkor xalqining tarixiy an'alarini, urf-odatlarini, hamda tabiatga bo'lgan o'ziga xos qarashini taqdim etadi. Manzara janrida milliy ruhni aks ettirish san'atni yanada chuqurroq, hissiy va estetik jihatdan boyitadi. Ranglar va shakllar yordamida san'atkorlar, tabiatning go'zalligini va xalqning ma'naviyatini ifodalashda muvaffaqiyatli ishlarni amalga oshiradilar. **Milliy ruhni aks ettirishning** asosiy vositalari ranglarning psixologik ta'siri, shakllar va kompozitsiyaning uyg'unligi bo'lib, ularning barchasi san'at asarini yanada to'liq va jonli qilishga yordam beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. **Akhmedov, G.** (2010). **Rangshunoslik asoslari.** Toshkent: Fan va texnologiya.
2. **Ibragimov, A.** (2005). **Milliy qadriyatlar va tasviriy san'at.** Toshkent: O'zbekiston Milliy Universiteti nashriyoti.
3. **Soliev, B.** (2014). **Kompozitsiya va shakllarning san'atdagi o'rni.** Toshkent: Fan va adabiyot.
4. **Monet, C.** (1997). **Impressionism and the Light: Watercolor Techniques.** Paris: Art Publications.
5. **Renoir, P.-A.** (1998). **The Role of Watercolor in Impressionism.** New York: Metropolitan Museum of Art.
6. **Lur'ya, L. M.** (1999). **Psixologiya ranglar: hissiy ta'sirlar va san'atda qo'llanilishi.** Moskva: Psixologiya nashriyoti.
7. **Akhmedov, G.** (2017). **Milliy san'at va rangshunoslik.** Toshkent: O'zbekiston Milliy Universiteti nashriyoti.
8. **Petrov, A.** (2003). **Artistic Representation and National Identity.** London: Routledge.
9. **Davlatov, N. G.** (2015). **Inklyuziv ta'limda tasviriy san'atning o'rni.** Toshkent: Ta'lim nashriyoti.
10. **Zinchenko, Yu. N.** (2001). **Ranglarning psixologik ta'siri.** Moskva: Ruhshunoslik nashriyoti.

11. Bakhtiyorovich, Ismonov Khurshidbek, and Ruziyev Nuriddin Mukhammadaliyevich. "Pairing, Their Own Aspects and Corresponding Methods of Work with Pairing in the Autocad Software." *International Journal on Orange Technologies* 3.12 (2021): 211-216.
12. qizi Abduraimova, Muazzamoy Abduqodir. "PERSPEKTIVA." *INTERNATIONAL CONFERENCES*. Vol. 1. No. 11. 2022.
13. Xurshidbek, Ismonov, Rustamov Umurzoq, and Abduraimova Muazzamoy. "MARKAZIY VA PARALLEL PROYEKSIYA ORTOGONAL PROYEKSIYALAR VA MODELNI KO 'RINISHLARI." *Educational Research in Universal Sciences* 1.4 (2022): 70-81.
14. Ismonov, Xurshidbek Baxtiyorovich, and Muazzamoy Abduqodir qizi Abduraimova. "ORTOGONAL PROYEKSIYALAR VA MODELNI KO 'RINISHLARI." *Educational Research in Universal Sciences* 1.3 (2022): 288-296.
15. Qizi, Abduraimova Muazzamoy Abduqodir. "PROJECTION AND AXONOMETRY."
16. "UMUM TA'LIM MAKTABLARDA CHIZMACHILIK FANINI O'QITISHNING HOZIR HOLATI." *Oriental Art and Culture*, Vol. 5, No. 6, 2024, pp. 65–69.